

דף יד.

עין משפט א.

ח"מ סימן רמו סעיף יב

יב. הכותב כל נכסיו לאשתו לא עשה אותה אלא אפוטרופוס ^מ, ועיין באבן העזר סי' ק"ז.

אה"ע סימן קז סעיף א

א. הכותב כל נכסיו לאשתו בין שהוא בריא או שכ"מ ^ב אפי' שקנו מידו, לא עשאה אלא ^ב אפוטרופוס ליורשים בלבד, בין אם היורשים הם בנים ממנה בין אם הם מאשה אחרת או שהיו היורשים אחיו או קרובים אחרים ^ב, אבל אם שייר כל דהוא בין קרקע בין מטלטלין קנתה, ועדיין ^ב כתובתה קיימת.

עין משפט ב.

אה"ע סימן נט סעיף א

א. היו לאב בית שהוא דר בו, ועוד בית אחר והשיא בו בנו, והוא הגדול ונישואין ראשונים, ולא השיא האב בן זכר קודם, ולא שמר האב בבית שייחד לבנו כלום, הרי בנו קנה בית זה ^א.

מ. ואפי' קנו מידו בין בבריא בין בשכיב מרע בין שהיו יורשיו בניו ממנה או מאשה אחרת או אחיו או שאר יורשין שם בשו"ע אבן העזר סי' ק"ז סעיף א', וכדעת הרמב"ם ודלא כהרא"ש שכתב דדוקא לאחים, אבל לבני אחים או רחוקים יותר הוי מתנה לאשתו שאיננו חושש באלו שיכבדוה, כ"כ בחלקת מחוקק בריש סי' ק"ז באבהע"ז.

נ. בתרא קל"ב ע"א. ואפי' בקנו מידו: נקט כן מחמת שכ"מ, דבבריא בלי קנין פשיטא דלאו כלום הוא. ח"מ.

ס. בעיא שם בדף קל"ב ע"ב וכך פסק הרמב"ם והרי"ף, הביאם הב"י, והיינו שהיורשים קטנים או גדולים ואינם כאן, אבל אם הם כאן וחלקו הירושה יכולים לדחות אותה, ומ"מ לפני שיחלקו היא אפוטרופוסית. ועיין בשו"ע סעיף ח' ובח"מ.

ע. זו דעת הרמב"ם, אבל הרא"ש כתב דדוקא אחים, אבל בני אחים או יותר רחוקים הוי מתנה, דאינו חושש באלו שיכבדוה, כ"כ הח"מ.

פ. ומ"מ אם כתב לה "כל" אף שלמעשה שייר דעת הרא"ש דהפסידה כתובתה, כ"כ הח"מ והוא מסעיף ד' בשו"ע.

צ. מבתרא קמ"ד ע"א, וצ"ל שהשיא לו בתולה דוקא כ"כ ברמב"ם ובגמ' ובכל הפוסקים וכן הוא בב"י, וכבר הגיה הרמ"א על זה דוקא בתולה.

את הספרים "דף היומי עין משפט על הדף" ו"מנחת אשר", של הרב מ. אלחדר שליט"א אב"ד בירושלים מעוטרים בהסכמותיהם של גדולי ישראל, ניתן להשיג בהוצאת "כתרים" בטלפון 02-5712225 או 0584150477 email: minchat.aaa@gmail.com

עין משפט ג.

הו"מ סימן רלב סעיף א

א. המוכר לחבירו במידה או במשקל וטעה בכל שהוא חוזר לעולם **ק** שאין אונאה אלא בשווי הדמים של החפץ, אבל טעה בחשבון או במשקל חוזר **ר**. כגון מכר לו מאה אגוזים בדינר ונמצאו ק"א או צ"ט נקנה המקח ומחזיר לו הטעות, אפי' אחר כמה שנים. וכן טעו במנין המעות ממה שפסקו חוזר אפי' לאחר שקנו מידו שלא נשאר לו אצל חבירו כלום חוזר שקנין בטעות הוא.

עין משפט ד.הו.

הו"מ סימן קכה סעיף א

א. ראובן שהיה חייב מנה לשמעון או שהיה לו פקדון בידו, ואמר ללוי הולך מנה זה או חפץ זה לשמעון, אינו יכול לחזור וליטלו ממנו, דהולך כזכי **ש** דמי, ומיד כשהגיע לידו זכה בשבילו לשמעון.

הגה: אמר שא מנה זה לפלוני, או יהיה מנה זה לפלוני, כולם הוי כהולך **ה**

ק. מקידושין מ"ב ע"ב וכתב ה"ה בפט"ו ממכירה הלכה א' בשם הר"י מיגש דחוזר היינו שהמקח קיים ומחזיר מה שחסר, אבל אין בטעות כזה משום צד ביטול המקח אפי' ביתר משותת כיון שלא היה הטעות בשווי הערך של הדבר. סמ"ע ס"ק א'.

ר. ומשלים לו החיסרון, ודוקא בדבר שאפשר לו להשלים, אבל מכר לו קרקע ואמר לו שאורכה כ' אמה וחסרה חצי אמה וא"א להשלים לו מהקרקע שבדירה המקח בטל לגמרי כמו בסי' רי"ח סעיף ז' ולא דמי לאמר לו מדה בחבל דהוי כאומר לו בפירוש שמכר לו לפי מידה שמנכה לו. סמ"ע ס"ק ב'.

ש. כמימרא דרב דתניא כוותיה בגיטין י"ד ע"א.

וכתב הש"ך בס"ק ב' דה"ה אם אמר תן מנה זו בחוב, ובפקדון הוי כזכי. וי"א דבתן והולך בעינן דוקא שנותן לו עתה. אבל אם היה כבר בידו מקודם ואמר לו תן או הולך לא הוי כזכי. ואם אמר לשליח הולך שטר מתנה לפלוני אם השטר הוא לראייה אחרי שהקנה לו הוי כזכי, ואם בשטר זה יקנה המתנה לא הוי כזכי. נתיבות ס"ק א' בחידושים. מיהו אפי' בזכי בעינן שיגיע לרשות השליח קודם שיחזור בו המשלח כמ"ש בסעיף ו'.

ובעובד כוכבים שלא בר שליחות הוא תן והולך לגוי לא הוי כזכי. אבל זכי לגוי מהני. ממהר"א גליקו בכ"י הביאו הבאר היטב ועיין במבי"ט ח"א סי' קמ"ה. כמו שאין הלוה יכול לחזור כך אין שאר בעלי חובות יכולים לגבות ממנה. מה"ה פ"כ ממלוה הלכה ב'.

ת. מרשב"א בגיטין י"ד ע"ב ד"ה והלכך. ור"ן סוף פ"ק דגיטין. ואם אמר תניח מנה זה לפלוני בפרעון חובו לא הוי כזכי כ"כ בפעמוני זהב.

ואם אמר החזר לפלוני דלא הוי כזכי כ"כ הבי"ב בשם הריטב"א בתשובה סי' ר"ה והסמ"ע כתב שדין זה צ"ע דהריטב"א דבריו רק במתנה אבל בהלוואה או פקדון החזר הוי כזכי. סמ"ע ס"ק ו'.

והש"ך בס"ק ט' כתב דנראה לו כדעת הרמ"א וכן גם לשון הריטב"א מורה כן וכן הסכים

והוי כזכי. אבל אמר החזר לפלוני לא הוי כזכי.

א. ב. מת הלוח או המלוה יתנהו ליורשי שמעון^א ובכל אופן ראובן חייב באחריותו עד שיגיע ליד שמעון.

א. ג. אם החזיר לוי המנה או החפץ לראובן והעני ראובן אח"כ ולא יכול לפרוע לשמעון, לוי חייב^ב לשלם לשמעון שהוא פשע כמה שהחזירו לראובן, אם לא שהחזירו לראובן מחמת אונסו^ג שאיים עליו בדבר שיש בידו של ראובן לעשות.

וי"א שכשהחזיר לוי המנה לראובן שניהם חייבים באחריותו^ד עד שיגיע לשמעון כל חובו.

הגה: ראובן היה לו מעות ביד שמעון ואמר ללוי לקבלן, והלך לוי וקיבלן ואח"כ אמר שמעון ללוי שיחזיר לו מעותיו כי בטעות פרעו, ואם לא יחזירם לו יכפור שמעון ללוי בחוב שחייב לו ממקום אחר, ולוי אומר לראובן לא קיבלתי בשבילך כדי שאפסיד את שלי ורוצה להחזירם לשמעון, וראובן אומר שלא יחזירם מאחר שעשה שליחותו וזכה בהם

הט"ז.

א. והמשלח אינו יכול לומר לא נתתי לך אלא כדי לתת לשמעון ולא ליורשיו כמו במתנה בסעיף ח' שבהלואה ופקדון שאני. ש"ך ס"ק ו'.

ב. מעובדא דדוסתאי בר' ינאי בגיטין י"ד ע"ב וירושלמי גיטין פ"א ה"ה. ועיין במגיד משנה פט"ז ממלוה הלכה ב'. ורשב"א בגיטין שם.

ג. ולא דמי למש"כ הרמ"א בסוף הסעיף דלא מהני האיום של שמעון לפטור את לוי השליח דשם ראובן עשאו ללוי שליח קבלה, ומיד שקיבלם לידו הרי הם של ראובן, ואם יחזור לשמעון מחמת האיום, הרי מציל נפשו בממון חבירו דחייב. סמ"ע ס"ק ט'. אבל הש"ך חלק על דברי הסמ"ע דמה לי מינהו שליח לקבלם סוף סוף עכשיו הוא של המלוה או המפקיד לגמרי ומה שלא דומה למה שהביא הרמ"א בסוף הסעיף כיון שאין האונס על זה הממון רק שרוצה לכפור חובו וזה לא נקרא אונס. ש"ך ס"ק י'. ומציל נפשו בממון חבירו שחייב היינו שאין אונסו על זה הממון עצמו, כגון בנרדף ששבר כלים של אחר שחייב כמ"ש בסי' ש"פ סעיף ג'. ועיין בנתיבות בחידושים ס"ק ג' מש"כ בשם הביאורים.

ד. אפי' לא העני ראובן אפ"ה הרשות ביד שמעון לגבות מאחד מהם שהוא רוצה או מראובן או מלוי. כ"כ הסמ"ע בס"ק י'. ועיין בש"ך.

בשבילו, הדין עם ראובן ה'.

עין משפט ז. חו"מ סימן קכה פניח ב

ב. ד. הדין שהנפקד אינו יכול לחזור וליטול המעות או החפץ מיד השליח אחרי שזכה עבור המפקיד, דוקא כשהנפקד הוחזק כפרן י, שאז זכות למפקיד שיצא מתחת ידו אבל בלא הוחזק כפרן יכול הוא לחזור ז וליטלן.

ואם בעל הפקדון עשהו שליח להביאו כיון שגילה דעתו שניחא לו שהשליח יביא לו, אין הנפקד יכול לחזור גם בלא הוחזק כפרן ה'.

ואפי' בממציא לו לשליח גרידא דלא נפטר ט הנפקד מהאחריות, או היכא שהשליח נאמן לגבי המפקיד שבכל יומא מפקיד גבייה י, אפי' לא

ה. ומה שאומר לוי שלא זכיתי לך ע"מ שאפסיד את שלי הוי דברים שבלב ולא הוי דברים. סמ"ע ס"ק י"א.

ו. רמב"ם פ"א משכירות בסופו מאוקימתא דר' זירא. בגיטין י"ד ע"א. וכל זה בפקדון אבל בהלוואה דלהוצאה ניתנה ומתחילה לא הלוהו ללוה אלא למלאות בקשתו, בכל ענין הוא זכות למלוה שתצא מיד הלוה ותבוא לידו משא"כ בפקדון שגם כשנמצא ביד הנפקד הוא בעין והמפקיד הפקידו להנאת עצמו משום כך כל זמן שלא הוחזק כפרן אין למפקיד זכות בחזרתו לידו, וע"כ יכול לחזור בו. סמ"ע ס"ק י"ב.

ז. משום דאין אדם רוצה שיהיה פקדונו ביד אחר. מגמ' שם. וכתב הש"ך בס"ק ט"ו דאפי' קיבל עליו השליח אחריות ג"כ יכול לחזור בו הנפקד משום דשמא עניו נתן בו כך פירש דבריו בדגול מרבכה.

והברירה לחזור ביד הנפקד אם רוצה, אך אינו חייב מצד הסברא דאין רצוני שיהיה פקדוני ביד אחר, דמסתמא אין סברא שישמור אותו לעולם הנפקד בידו אלא בהגיע הזמן ישלחנו ביד נאמן. סמ"ע ס"ק י"ג.

ואינו נקרא הנפקד עובר על דעת בעלים. ש"ך ס"ק י"ד.

ח. טור בשם הרמ"ה וכ"כ הרשב"א והר"ן שם בגיטין.

ט. עיין בהגהות אשרי בגיטין שם בראובן ששלח מנה לשמעון לשומרו לו, וע"י אותו שליח החזירו לו הנפקד ונאנס בדרך אם הנפקד חייב. סמ"ע ס"ק י"ד.

ועיין בפעמוני זהב מה שהעיר על דברי הסמ"ע בפירושו של "ממציא לו שליח". דחייב באחריותו.

י. ואפי' אם ירצה הנפקד לחזור וליקחנו על אחריותו אינו יכול. סמ"ע וב"ח.

וכתב הט"ז אע"ג שלא גילה דעתו עכשיו אלא דבשאר יומי הוה מהימן גביה. וכתב בבאורי' ס"ק ד' דאם הנפקד שלח ע"י אשתו או בנו של הנפקד אפי' שהם מהימנים גבי המפקיד כיון שאם פשעו ואין להם לשלם הנפקד חייב בפשיעתם לסוברים כן בס"י רצ"א סעיף כ"ד ברמ"א. א"כ יכול לחזור הנפקד וליטול מהם. נתיבות בחידושים ס"ק ד'.

המציא לו שליח זה, אלא שלחו הנפקד אינו יכול לחזור דזכות הוא למי שנשלח לו.

דף יד:

עין משפט א.

ח"מ סימן קכה סעיף ט

יג. ואם הנותן היה שכיב מרע^ב בשעה שנתן המנה ליד השליח, אם מת המקבל כבר בשעה שנתן ליד השליח, יחזיר^ל ליורשי המשלח, אבל אם היה חי המקבל בשעה שנתן ליד השליח יתן ליורשי המקבל, אפי' מת אח"כ המקבל בחיי הנותן^מ.

ואפי' נולדו^ג יורשי המקבל אחר מיתת הנותן, כיון שדברי שכיב מרע ככתובין וכמסורין דמי, כאילו נמסרו ליד המקבל שהיה בעת הנתינה ליד השליח, וזכה בהם הוא ויורשיו.

ואין הנותן יכול לחזור בו^ס כל זמן שלא עמד ממשכבו, ואם עמד חוזר

כ. כאוקימתא דרב זביד שם בגיטין י"ד ע"ב. וכ"כ הרי"ף והרא"ש והרמב"ם בפ"י מזכיה הלכה י"ב. וכתב הנתיבות בחידושים ס"ק ז' בשם הביאורים דדוקא במתנה בכולה או במצווה מחמת מיתה, ובעינין ג"כ שאמר תנו בשעה שמוציא המעות מידו ע"ש.
ל. דכיון שמת המקבל לא היה ראוי לקנות. כ"כ הטור ואפי' אמר לו זכה לפלוני מחזיר ליורשיו בכה"ג כיון שכבר מת בשעה שאמר לו זכי כן משמע מלשון רש"י שכתב דהוי זכיה בטעות.

ובשכיב מרע הולך כזכה דדבריו ככתובים וכמסורים דמי. ש"ך ס"ק ל"ה.
מ. ואע"ג דקימ"ל מתנת שכיב מרע לא חלה עד אחר גמר מיתתו כמ"ש בסי' רמ"ח סעיף ד' וכאן מת המקבל לפני כן מ"מ הכא שהוציא הממון מתחת ידו, דעתו שיקנהו מיד כ"כ הבי"ו וכן הוא בתשובת הריב"ש סי' שמ"ו. ש"ך ס"ק ל"ו. וכ"כ הטור בסעיף י"ג בשם הרמ"ה ועייין בבאר הגולה.

נ. אף שהמזכה לעובר לא קנה כמבואר בסי' ר"י, הכא קנה משום דדברי שכיב מרע ככתובין וכמסורין, וזכה המקבל למפרע משעת הנתינה והורישו ליורשיו גם הנולדים אח"כ. ש"ך ס"ק ל"ז מהטור.

ס. שאומדן דעת השכיב מרע היא שאם עומד חוזר בו כמבואר בסי' רמ"ו וסי' ר"נ. וכתב הש"ך בשם הריב"ש שמדברי הרשב"א נראה שאע"פ שעמד הנותן, קנה המקבל או יורשיו כל היכא דאיתיה בשעת מתן מעות.
וכתב הט"ז שנראה מדברי הריב"ש אם נתן במתנה גמורה גם בשכיב מרע, כגון בנתן כל נכסיו, או במצווה מחמת מיתה, אם עמד חוזר אף להרשב"א.
וכתב בנתיבות דאם עמד אפי' מסרו הוא בעצמו למקבל חוזר, אבל בעודו בחוליו אינו

אפי' בא כבר ליד המקבל או יורשיו.

עין משפט ב.ג.ד. חו"מ סימן קכה פעיף ח

ה. יב. ראובן שאמר לשמעון הולך מנה זה ללוי שאני נותן לו במתנה, והלך שמעון ליתנו ללוי ומצאו שמת ^ז, אם הנותן מת בחיי המקבל, והנותן היה בריא בעת שנתן, הרי השליח נותן ליורשי המקבל ^ט דמצוה לקיים דברי המת.

ואם מת המקבל בחיי הנותן ^ז אע"פ שאח"כ מת הנותן, הרי זה יחזיר ליורשי המשלח.

עין משפט ה. חו"מ סימן רנ פעיף א

א. א. מתנת שכיב מרע א"צ להקנותה בשום אחד מדרכי ההקנאה ^ק, שדברי שכיב מרע ככתובין וכמסורין הם ^ר.

הגה: ואין חילוק בין ציוה לתת מיד לאחר מותו או שציוה ליורשיו ליתן לאחר

יכול לחזור בו אפי' עדיין ביד השליח ופשוט הוא.

ע. וגם הנותן מת כדמסיק ובא לחלק בין מקבל מת בחיי הנותן או אח"כ, וע"כ כתב ומצאו שמת. סמ"ע ס"ק י"ח.

פ. ואע"ג דבמתנה הולך לאו כזכי לכו"ע, היינו שיכול לחזור בו כל זמן שהנותן חי, אבל אחרי שמת הנותן ולא חזר בו זכה בו המקבל גם בהולך דמצוה לקיים דברי המת, ואז גם אם אח"כ מת המקבל נותן ליורשיו כמ"ש בס"י ר"נ סעיף כ"ג וסי' רנ"ב סעיף ב'. ש"ך ס"ק ל"ג.

צ. שאז אי אפשר לקיים השליחות דכל זמן שלא הגיע לידו של המקבל לא זכה בו שהרי כאן מת, ומחזיר ליורשי הנותן גם במת הנותן אחרי מיתת המקבל. ואע"ג שמת הנותן אח"כ אין אומרים מצוה לקיים דברי המת, דכיון שמת המקבל לפניו בטלו דבריו בחייו. ש"ך ס"ק ל"ד.

ק. מחלוקת ר"א, וחכמים ור"י ב"ב קנ"ו ע"א, והלכה כרבנן ור' יהושע וכך פסק רב נחמן. ב"ב קנ"א ע"א, וכן פסק הרמב"ם בפ"ח מזכיה הלכה ב'.

ר. ותיקנו חז"ל כך כדי שלא תיטרף דעתו. סמ"ע ס"ק א'. אם קרקעות הם הרי כאילו כתב לו שדי נתונה לך ומסר לו השטר, ואם מטלטלין הם שאינם נקנים בשטר, הרי הם כמסורין ליד המקבל המתנה ומטעם זה יכול להקנות השכיב מרע שטרי חוב שיש לו על אחרים, דדיבורו נחשב כאילו כתב לו קנה לך איהו וכל שיעבודיה ומסר הכתב למקבל. סמ"ע ס"ג ק'.

זמן ש. אבל אם לא ציוה לתת דבר זה, אלא מינה אפוטרופוס ונתן לו רשות לחלק כפי רצונם ועשייתם תהיה כעשייתו, י"א שאין בדבריו כלום שמיד שמת ת נפלו הנכסים לפני היורשים ונתבטלה מתנתו. וי"א דדבריו קיימין א.

ש. מתשובת הרשב"א ח"ג סי' קכ"ה.

ת. ואז אין שייך לומר דדבריו ככתובין וכמסורין שגם אם כתובין הרי לא נתן לו בחייו כלום, וקודם הנתנה כבר נפלו לפני היורשים. סמ"ע ס"ק ד'. וי"א אלו הוא תשובת הרשב"א ח"א סי' תש"ד.

א. מרדכי בשם הרשב"ם.